GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2018 m. sausio 30 d.[1]

Byla C-83/17

KP, atstovaujamas motinos,
prieš
LO

(*Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Išlaikymo prievolės – Galimybės išieškoti išlaikymą iš skolininko nebuvimas – Valstybės, kurioje yra kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta, pakeitimas – *Legis fori* taikymas“

I. Įvadas

1. Šioje byloje *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) prašo Teisingumo Teismo išaiškinti 2007 m. Hagos protokolo[2] nuostatas byloje, kurioje šiam teismui kilo abejonių dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

2. Neseniai Teisingumo Teismas kelis kartus atsakė į nacionalinių teismų nagrinėjant bylas dėl išlaikymo prievolių atsižvelgiant į Reglamentą (EB) Nr. 4/2009[3] pateiktus prejudicinius klausimus. Tie prašymai priimti prejudicinį sprendimą buvo susiję su jurisdikcijos taisyklėmis[4] arba su teismo sprendimų vykdymo taisyklėmis[5].

3. Iki šiol formuluojami prašymai priimti prejudicinį sprendimą nebuvo susiję nei tiesiogiai su 2007 m. Hagos protokolo nuostatomis, nei su Reglamento Nr. 4/2009 15 straipsnio nuostatomis, kuriose, kiek tai susiję su taikytinos teisės klausimais, daroma nuoroda į minėtą protokolą. Taigi šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra pirmasis, kuriame prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo išaiškinti 2007 m. Hagos protokole nustatytas kolizines normas.

1 Originalo kalba: lenkų.

2 Protokolo turinys pateikiamas 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimo 2009/941/EB, kuriuo Europos bendrija sudaro 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolą dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės (OL L 331, 2009, p. 17, toliau – 2007 m. Hagos protokolas).

3 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1).

4 Žr. 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Sanders ir Huber* (C-400/13 ir C-408/13, EU:C:2014:2461); 2015 m. liepos 16 d. Sprendimą *A* (C-184/14, EU:C:2015:479). Taip pat žr. 2017 m. vasario 15 d. Sprendimą byloje *W ir V* (C-499/15, EU:C:2017:118).

5 Taip pat žr. 2017 m. vasario 9 d. Sprendimą *S.* (C-283/16, EU:C:2017:104).

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Reglamentas Nr. 4/2009

4. Nuostatos, kuriomis reglamentuojama tarptautinė jurisdikcija bylose dėl išlaikymo prievolių, išdėstytos Reglamento Nr. 4/2009 II skyriuje („Jurisdikcija“). Iš šių nuostatų matyti, kad pagrindinis vaidmuo tenka šio reglamento 3 straipsniui „Bendrosios nuostatos“, kuriame nustatyta:

„Jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse turi:

a) tos vietos, kurioje yra atsakovo įprastinė [nuolatinė] gyvenamoji vieta, teismas; arba

b) tos vietos, kurioje yra kreditoriaus įprastinė [nuolatinė] gyvenamoji vieta, teismas; arba

c) teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su asmenų statusu susijusias bylas, jei kartu keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe; arba

d) teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, jei kartu keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe.“

5. Reglamento Nr. 4/2009 15 straipsnyje „Taikytinos teisės nustatymas“, kuris yra šio reglamento III skyriuje „Taikytina teisė“, nustatyta:

„Išlaikymo prievolėms taikytina teisė nustatoma pagal [2007 m. Hagos protokolą] <…> valstybėse narėse, kurioms šis teisės aktas privalomas.“

2. 2007 m. Hagos protokolas

6. 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnyje ir 4 straipsnio 1 dalies a punkte ir 2 dalyje nurodyta:

„3 straipsnis

Bendra taisyklė dėl taikytinos teisės

1. Išlaikymo prievoles reglamentuoja kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, išskyrus atvejus, kai šiame Protokole nustatyta kitaip.

2. Jei kreditorius keičia nuolatinę gyvenamąją vietą, naujos nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė taikoma nuo pakeitimo momento.

4 straipsnis

Tam tikriems kreditoriams palankios specialios taisyklės

1. Šios nuostatos taikomos šių išlaikymo prievolių atveju:

a) tėvams tenkančios vaikų išlaikymo prievolės,

<…>

2. Jei kreditorius neturi galimybės gauti iš skolininko išlaikymo išmokas taikant 3 straipsnyje nurodytą teisę, taikoma teismo vietos teisė.

<…>“

B. Vokietijos teisė

7. Pagal Vokietijos teisę klausimas, susijęs su išlaikymo išieškojimu atgaline data, reglamentuotas *Bürgerliches Gesetzbuch* (Vokietijos civilinis kodeksas, toliau – BGB) 1613 straipsnyje. Šios nuostatos 1 dalyje nurodyta:

„Kreditorius gali reikalauti atgaline data vykdyti prievolę arba atlyginti žalą už prievolės nevykdymą tik nuo to momento, kai skolininkas išlaikymo reikalavimo pareiškimo tikslu buvo įpareigotas teikti informaciją apie savo pajamas ir turtą, kai pradėtas skaičiuoti skolininko vėlavimas vykdyti prievolę arba kai prasidėjo teismo procesas dėl išlaikymo reikalavimo <…>“

C. Austrijos teisė

8. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teismas paaiškina, kad pagal Austrijos teisę reikalavimus dėl išlaikymo galima reikšti už trejus praėjusius metus. Pagal nusistovėjusią Austrijos teismų praktiką reikalavimas skolininkui sumokėti nėra vaiko išlaikymo išieškojimo atgaline data sąlyga.

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės

9. KP, nepilnametis, kuris yra ieškovas pagrindinėje byloje, iki 2015 m. gegužės 27 d. su savo tėvais gyveno Vokietijoje. 2015 m. gegužės 28 d. nepilnametis kartu su savo motina persikėlė į Austriją. Nuo to laiko jų nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje valstybėje narėje.

10. 2015 m. gegužės 18 d. nepilnametis pateikė Austrijos teisme savo tėvui LO skirtą reikalavimą dėl išlaikymo mokėjimo. Vėliau 2016 m. gegužės 18 d. pateiktu prašymu nepilnametis išplėtė minėtą reikalavimą, įtraukdamas savo tėvui skirtą reikalavimą mokėti išlaikymą atgaline data iki šio reikalavimo pateikimo dienos, t. y. nuo 2013 m. birželio 1 d. iki 2015 m. gegužės 31 d.

11. Pagrindinėje byloje nepilnametis teigia, kad pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 1 dalį išlaikymo prievolėms už laikotarpį, kai nepilnamečio nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Vokietijoje, taikoma Vokietijos teisė. Vis dėlto nepilnametis negali iš savo tėvo reikalauti išlaikymo, nes BGB 1613 straipsnyje nustatytos sąlygos, pagal kurias išlaikymą leidžiama išieškoti atgaline data, nėra įvykdytos. Todėl pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį vertinant išlaikymo prievoles už šį laikotarpį turi būti taikoma Austrijos teisė, kurioje tokių sąlygų dėl nepilnamečio nenumatyta.

12. Nepilnamečio tėvas nurodo, kad į subsidiarų teismo vietos teisės taikymą pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį galima atsižvelgti tik tuomet, kai byla iškelta skolininko prašymu arba kai institucija, į kurią kreiptasi, yra valstybės, kurioje nei kreditorius, nei skolininkas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, institucija. Be to, 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis netaikoma tuo atveju, jei kreditorius, kuris pakeitė nuolatinę gyvenamąją vietą, reikalauja išlaikymo išmokų atgaline data.

13. Pirmosios instancijos teismas atmetė reikalavimą dėl išlaikymo išmokų atgaline data. Minėtas teismas nusprendė, kad pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnį per laikotarpį iki nepilnamečio gyvenamosios vietos pakeitimo Vokietijos teisė buvo tėvo nepilnamečio vaiko išlaikymo prievolėms taikytina teisė. Vis dėlto 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis negalėjo būti taikoma išlaikymo išmokoms atgaline data. Išlaikymo prievoles, susijusias su laikotarpiu iki kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo, reikėtų ir toliau vertinti pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 1 dalį, kiek dėl šio laikotarpio teismas apskritai turėjo jurisdikciją, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnį.

14. Apeliacinis teismas patvirtino šį sprendimą ir pritarė pirmosios instancijos teismo argumentams.

15. *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) turi nagrinėti nepilnamečio kasacinį skundą dėl sprendimo, susijusio su išlaikymo išmokomis atgaline data.

IV. Prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

16. Šiomis aplinkybėmis *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar 2007 m. Hagos protokolo <…> 4 straipsnio 2 dalyje pateiktą subsidiarumo nuostatą reikia aiškinti taip, kad ji taikoma tik tuo atveju, kai prašymas, pagal kurį iškeliama byla dėl išlaikymo, pateikiamas ne išlaikymo kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos, o kitoje valstybėje?

Jei į šį klausimą bus atsakyta neigiamai:

2. Ar 2007 m. Hagos protokolo dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės 4 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad formuluotė „neturi galimybės gauti <…> išlaikymo išmokas“ apima ir tuos atvejus, kai pagal ankstesnės gyvenamosios vietos teisę išlaikymo reikalavimo atgaline data negalima pareikšti vien dėl to, kad neįvykdytos tam tikros teisės aktuose nustatytos sąlygos?“

17. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2017 m. vasario 15 d.

18. Rašytines pastabas pateikė Vokietijos vyriausybė ir Europos Komisija.

V. Analizė

A. Įvadinės pastabos dėl 2007 m. Hagos protokolo

19. Laikotarpiu iki pirmosios Reglamento Nr. 4/2009 taikymo dienos tarptautinė teismų jurisdikcija bylose, susijusiose su išlaikymo prievolėmis, buvo reglamentuojama Briuselio konvencijoje [6] ir reglamente „Briuselis I“ [7].

20. Reglamento Nr. 4/2009 taikymo sritis apima jurisdikcijos taisykles bylose dėl išlaikymo prievolių, išskyrus klausimus, susijusius su šios rūšies prievolėmis pagal Briuselio sistemą [8].

6 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32).

7 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

8 Žr. Reglamento Nr. 4/2009 68 straipsnio 1 dalį ir šio reglamento 44 konstatuojamąją dalį.

21. Tačiau Reglamente Nr. 4/2009 nėra jokios nuostatos, pagal kurią tiesiogiai nustatoma išlaikymo prievolėms taikytina teisė. Iki šiol šis klausimas nebuvo reglamentuojamas ir kituose Sąjungos tarptautinės privatinės teisės aktuose, pagal kuriuos į jų taikymo sritį aiškiai nepateko šios kategorijos prievolės [9].

22. Pagal ankstesnes nuostatas kolizinės normos, pagal kurias nustatoma išlaikymo prievolėms taikytina teisė, turėjo būti nustatytos pačiame Reglamente Nr. 4/2009 [10]. Vis dėlto tai galėjo apsunkinti reglamento priėmimą, nes kai kurios valstybės narės nebuvo linkusios priimti reglamento, apimančio kolizines normas. Be kita ko, dėl šių priežasčių rengiant reglamentą buvo nuspręsta, kad kolizinės normos gali būti suvienodintos pagal tarptautinę sutartį – 2007 m. Hagos protokolą [11]. Suderintų teisėkūros veiksmų rezultatas, viena vertus, buvo tas, kad Bendrija prisijungė prie 2007 m. Hagos protokolo [12], kita vertus, Reglamente Nr. 4/2009 buvo įtvirtinta nuostata, jog bylose dėl išlaikymo prievolių taikytina teisė nustatoma pagal šį protokolą [13].

B. Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti 2007 m. Hagos protokolo nuostatas

23. Prieš pateikdamas prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikia nemažai pastabų, susijusių su Teisingumo Teismo jurisdikcija aiškinti 2007 m. Hagos protokolo nuostatas. Šis teismas nurodo, kad Reglamento Nr. 4/2009 15 straipsnyje daroma aiški nuoroda į 2007 m. Hagos protokolą, o tai leidžia Teisingumo Teismui aiškinti šio protokolo nuostatas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kaip ir Komisija, taip pat tvirtina, kad Bendrija ratifikavo 2007 m. Hagos protokolą, ir tai taip pat pagrindžia Teisingumo Teismo jurisdikciją atsakyti į prejudicinius klausimus, susijusius su šiuo teisės aktu.

24. Šiomis aplinkybėmis pirmiausia reikia priminti, kad pagal SESV 267 straipsnio 1 dalies b punktą Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl, be kita ko, Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo.

25. 2009 m. lapkričio 30 d. sprendimu [14], priimtu pagal, be kita ko, EB 300 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos antrą sakinį ir EB 300 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą Taryba patvirtino 2007 m. Hagos protokolą Bendrijos vardu.

9 Žr. 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) (OL L 177, 2008, p. 6) 1 straipsnio 2 dalies b punktą ir 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II) (OL L 199, 2007, p. 40) 1 straipsnio 2 dalies a punktą, pagal kuriuos į šių reglamentų taikymo sritį atitinkamai neįtrauktos sutartinės ir nesutartinės prievolės, „atsirandančios iš šeimos santykių ir santykių, kurie pagal jiems taikytiną teisę laikomi turinčiais panašias pasekmes, įskaitant išlaikymo prievoles“. Konvencija dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateikta pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje. (OL L 266, 1980, p. 1 – lietuvių k. OL C 169, 2005, p. 10; toliau – Romos konvencija), kurios taikymo sritis iš esmės atitiko reglamentą „Roma I“, taip pat aiškiai netaikoma sutartinėms prievolėms, susijusioms su „teisėmis ir pareigomis, atsirandančiomis iš šeimos teisinių santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminystės, taip pat ir nesantuokinių vaikų išlaikymo pareigomis“ (Romos konvencijos 1 straipsnio 2 dalies b punkto trečia įtrauka).

10 2005 m. gruodžio 15 d. Komisijos išvados dėl Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje [COM(2005) 649 *final*, 2005/0259 (CNS); toliau – Reglamento Nr. 4/2009 projektas) buvo III skyrius „Taikytina teisė“, kuriame buvo įvairių nuostatų, susijusių su taikytinos teisės nustatymu išlaikymo prievolėms (Reglamento Nr. 4/2009 projekto 12–21 straipsniai).

11 M. Župan „Innovations of the 2007 Hague Maintenance Protocol“, P. Beaumont, B. Hess, L. Walker, S. Spancken (editors) „The Recovery of Maintenance in the ES and Worldwide“, Oxford – Portland, Hart Publishing 2014, p. 313. Kadangi jurisdikcijos normos ir kolizinės normos įtvirtintos dviejuose atskiruose teisės aktuose, kai kurios valstybės narės gali prisijungti prie Reglamento Nr. 4/2009 ir neprivalo įsipareigoti taikyti 2007 m. Hagos protokolo kolizinių normų (žr. P. Beaumont „International Family Law in Europe – the Maintenance Project, the Hague Conference and the EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity“, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 2009, Band 73., Heft 3, p. 514). Taip nutiko Jungtinės Karalystės atveju, nes ji galiausiai prisijungė prie Reglamento Nr. 4/2009, bet vis dar nėra 2007 m. Hagos protokolo šalis.

12 Žr. šios išvados 25 punktą.

13 Žr. Reglamento Nr. 4/2009 15 straipsnį. Plačiau dėl konvencijų nuostatų įtraukimo į Sąjungos teisės kolizinių normų sistemą žr. P. A. de Miguel Asensio, J. S. Bergé „The Place of International Agreements and European Law in a European Code of Private International Law“, M. Fallon, P. Lagarde, S. Poillot Peruzzetto (dir.), „Quelle architecture pour un code européen de droit international privé?“, Frankfurt am Mein, Peter Lang 2011, p. 187 ir paskesni.

14 Žr. šios išvados 2 išnašą.

26. Pagal suformuotą jurisprudenciją susitarimas, kurį Taryba sudarė pagal EB 300 straipsnį, tiek, kiek tai susiję su Bendrija, yra vienos iš šių institucijų priimtas aktas, kaip tai suprantama pagal Sutarties nuostatas, kuriomis apibrėžiama Teisingumo Teismo jurisdikcija dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimo [15].

27. Šiuo metu tarptautinių sutarčių sudarymo Sąjungos vardu klausimas reglamentuojamas SESV 218 straipsnyje. Procedūra, pagal kurią Sąjunga sudaro tarptautinę sutartį, ir jos sukeliamos pasekmės nepasikeitė tiek, kad ligšiolinė Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su šiais klausimais, taptų neaktuali. Pagal SESV 216 straipsnio 2 dalį (ši nuostata yra EB 300 straipsnio 7 dalies atitikmuo) Sąjungos sudaryti tarptautiniai susitarimai yra privalomi Sąjungos institucijoms ir valstybėms narėms. Tai reiškia, kad nuo tokio susitarimo įsigaliojimo jo nuostatos yra Sąjungos teisinės sistemos sudedamoji dalis ir šioje teisinėje sistemoje Teisingumo Teismas yra kompetentingas priimti prejudicinį sprendimą dėl tokio susitarimo nuostatų išaiškinimo.

C. Dėl pirmojo klausimo

1. Įvadinės pastabos

28. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis gali būti taikoma byloje, nagrinėjamoje kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismuose.

29. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, remiantis A. Bonomi pranešimo [16] 63 punktu, subsidiarus teismo vietos valstybės teisės taikymas pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį yra naudingas, jeigu byla dėl išlaikymo išmokų iškeliama kitos valstybės narės nei ta, kurioje yra išlaikymo kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta, teisme. Kitaip teismo, kuriame iškelta byla, vietos teisė yra teisė tos valstybės, kurioje yra kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta, t. y. pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 1 dalį iš esmės išlaikymo prievolėms taikytina teisė. Todėl protokolo 4 straipsnio 2 dalis gali būti taikoma, jeigu bylą dėl išlaikymo prievolės iškelia skolininkas arba jeigu ši byla iškeliama kitos valstybės nei ta, kurioje yra kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta, institucijose.

30. Dėl nurodytų aiškinamojo pranešimo dalių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vis dėlto pažymi, kad, jo manymu, šios dalys buvo suformuluotos darant prielaidą, kad kreditorius nepakeitė savo nuolatinės gyvenamosios vietos. Todėl neaišku, ar 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis taikoma tuo atveju, jei kreditorius perkelia savo nuolatinę gyvenamąją vietą į kitą valstybę ir kreipiasi į šios valstybės teismą su reikalavimu dėl išlaikymo išmokų atgaline data už laikotarpį iki šio kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo.

31. Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, kokios yra 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies taikymo sąlygos tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje. Todėl siūlau, kad atsakydamas į pirmąjį klausimą Teisingumo Teismas išaiškintų, kokios yra šios nuostatos taikymo sąlygos tuo atveju, jei kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeičia, ir tada jis reikalauja, kad skolininkas sumokėtų išlaikymo išmokas atgaline data.

15 Žr. 2009 m. spalio 22 d. Sprendimą *Bogiatzi* (C-301/08, EU:C:2009:649, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

16 A. Bonomi aiškinamasis pranešimas dėl 2007 m. Hagos protokolo dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės. *Actes et documents de la Vingt et unième session de la Conférence de La Haye* (2007), taip pat prieinamas elektronine forma https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=4898&dtid=3.

2. Vokietijos vyriausybės pozicija

32. Vokietijos vyriausybės nuomone, pateikiant atsakymą į pirmąjį prejudicinį klausimą, nereikia apsiriboti vien pažodiniu 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 2 dalies ir 4 straipsnio 2 dalies aiškinimu. Atsižvelgiant į šio teisės akto sistemą ir tikslą, darytina išvada, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis gali būti taikoma tik tuomet, kai teismas, į kurį kreditorius kreipiasi reikalaudamas išlaikymo išmokų atgaline data, turėjo jurisdikciją nagrinėti bylą dėl išlaikymo išmokų tuo laikotarpiu.

33. Ši vyriausybė pabrėžia, jog 2007 m. Hagos protokole įtvirtintos kolizinės normos grindžiamos prielaida, kad tarp faktinės situacijos, iš kurios kreditorius kildina savo teisę reikalauti išlaikymo išmokų, ir joms vertinti taikytinos teisės turi būti ryšys. Jurisdikcijos normos grindžiamos analogiška prielaida. Todėl atitinkamas ryšys taip pat turi sieti valstybę, kurios teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylą dėl išlaikymo, ir faktinę situaciją, iš kurios kreditorius kildina savo teisę į šias išmokas.

3. Komisijos pozicija

34. Komisijos nuomone, 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis gali būti taikoma visose bylose, taip pat bylose, nagrinėjamose kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisme. Tai taip pat taikoma tais atvejais, kai kreditorius reikalauja išlaikymo išmokų atgaline data.

35. Komisijos nuomone, A. Bonomi pranešimo 63 punkte, kurį prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodė jį pateikęs teismas, 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies taikymo sritis nenurodyta, tačiau jame išvardyti atvejai, kai ši nuostata gali būti naudinga išlaikymo kreditoriui.

36. Komisija visų pirma atkreipia dėmesį į tai, kad, norint taikyti teismo vietos teisę pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį būtina, kad išlaikymo išmokų nebūtų galimybės išieškoti „taikant [protokolo] 3 straipsnyje nurodytą teisę“. Komisijos nuomone, tai reiškia, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis susijusi ne tik su teise, kuri yra nurodyta kaip taikytina pagal šio protokolo 3 straipsnio 1 dalį, bet ir pagal jo 3 straipsnio 2 dalį. Komisija teigia, kad tokias pačias išvadas lemia teleologinis šios nuostatos aiškinimas. 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalimi siekiama privilegijuoti tam tikrų kategorijų kreditorius, kalbant apie šio protokolo 3 straipsnyje nurodytus sprendimus, susijusius su visais išlaikymo kreditoriais.

4. Pirmojo klausimo analizė

a) Pažodinis aiškinimas

37. Pirmiausia norėčiau pažymėti, kad, remiantis pažodiniu 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies aiškinimu, į pirmąjį klausimą galima gana nesunkiai atsakyti pritariant Komisijos pozicijai, teigiant, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis gali būti taikoma visose bylose, taip pat bylose, nagrinėjamose kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose. Toks atsakymas būtų dar labiau tikėtinas remiantis prielaida, kad reikia paisyti tik išlaikymo kreditoriaus interesų. Vis dėlto, mano nuomone, toks požiūris pagrįstas pernelyg paviršutinišku 2007 m. Hagos protokolo aiškinimu ir supratimu, kuriuo neatsižvelgiama į išvadas, kylančias iš sisteminio ir teleologinio aiškinimo.

38. Komisija, remdamasi 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies formuluote, daro išvadą, kad teismo vietos teisė gali būti taikoma vietoj valstybės, kurioje dabar yra kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta, teisės, nes taip reikia suprasti formuluotę „[Hagos protokolo] 3 straipsnyje nurodyta teisė“.

39. Nesu visiškai tikras, ar šis argumentas iš tiesų patvirtina, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kaip reikia elgtis tuo atveju, jei kreditorius pakeičia nuolatinę gyvenamąją vietą, o vėliau reikalauja išlaikymo išmokų už laikotarpį iki jo nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo. Kadangi 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalyje nėra jokios kitos informacijos, kuri leistų priimti vienareikšmį sprendimą šiuo klausimu, šio protokolo 4 straipsnio kitų kalbinių redakcijų analizė iškelia tam tikrų abejonių.

40. Pavyzdžiui, jeigu kreditorius patraukia atsakomybėn skolininką tos valstybės, kur yra šio skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta, institucijoje, 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 3 dalyje nurodyta pirmiausia taikyti *lex fori*. Jeigu pagal šią teisę kreditorius negali gauti išlaikymo išmokų iš skolininko, taikoma „valstybės, kuri <…> yra kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybė, teisė“, o ne šio protokolo 3 straipsnyje nurodytos valstybės teisė, kaip nustatyta šio protokolo 4 straipsnio 2 dalyje. Abejoju, ar, vadovaujantis pažodiniu aiškinimu, kuriuo grindžiama Komisijos pozicija, tokiu atveju reikėtų netaikyti 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 2 dalies ir taikyti tik tos valstybės, kurioje yra kreditoriaus dabartinė nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę, net jei kreditorius pakeitė nuolatinę gyvenamąją vietą.

41. Beje, pažymėtina, kad jeigu kreditorius negali gauti išlaikymo išmokų pagal teisę, apie kurią kalbama 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnyje ir 4 straipsnio 2 ir 3 dalyse, 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 4 dalis leidžia taikyti išlaikymo prievolės šalių bendros pilietybės valstybės teisę. Šioje nuostatoje nėra numatyta, kaip reikia elgtis, kai kreditorius prašo suteikti išlaikymą už laikotarpį, per kurį skolininkas dar tik įgijo pilietybę, kurią jau turėjo kreditorius. Juo labiau neatsakoma į klausimą, ar tai, kad skolininkas prarado pilietybę, taip pat sukelia pasekmių atgaline data, t. y. kad kreditorius negali remtis 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 4 dalimi net ir kalbant apie laikotarpį, kai kreditoriaus ir skolininko pilietybė buvo ta pati [17].

42. Nesu įsitikinęs, kad tokias problemas galima išspręsti remiantis vien pažodiniu aiškinimu.

43. Abejones dėl Komisijos argumentų, paremtų pažodiniu aiškinimu, dar labiau pagrindžia atsižvelgimas į tai, kad, pritarus Komisijos pozicijai, gali nutikti taip, kad išlaikymo išmokos už praėjusį laikotarpį bus vertinamos pagal teisę, kuri tuo laikotarpiu iš esmės negalėjo būti taikoma kaip šioms išmokoms taikytina teisė pagal 2007 m. Hagos protokolo kolizines normas. Tai galėtų būti teisė, kuri nėra niekaip susijusi su išlaikymo prievolės šalių šeimine situacija šiuo laikotarpiu. Taip pat tai būtų ta teisė, kurios taikymo abi šios prievolės šalys tuo laikotarpiu negalėjo tikėtis.

17 Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pripažinus, jog skolininko arba kreditoriaus pilietybės įgijimas ar praradimas sukeltų pasekmių atgaline data, situacija gali pakrypti kreditoriaus nenaudai. Pagal 2007 m. Hagos protokolo 6 straipsnį skolininkas gali užginčyti kreditoriaus pateiktą ieškinį, remdamasis tuo, kad tokia prievolė „nėra numatyta“ nei pagal skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės, nei pagal valstybės, kurios pilietybę turi abi šalys, jei tokia yra, teisę. Jeigu aplinkybių, kuriomis remiantis nustatoma viena iš šioje nuostatoje nurodytų taikytinų teisių, pasikeitimas taip pat sukeltų pasekmių atgaline data, tuomet skolininkas, pakeisdamas nuolatinę gyvenamąją vietą arba pilietybę, galėtų užkirsti kelią kreditoriaus reikalavimams taip pat ir dėl laikotarpio iki šių pokyčių.

44. Norėčiau atkreipti dėmesį į tai, kad pagrindinės bylos aplinkybės būtent ir rodo tokią situaciją. Nėra jokios informacijos, kuri leistų teigti, kad, jeigu nepilnamečio nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeistų ir todėl Austrijos teismai neturėtų jurisdikcijos byloje[18], Austrijos teisė laikotarpiu nuo 2013 m. birželio 1 d. iki 2015 m. gegužės 27 d. galėtų būti taikoma vertinant išlaikymo išmokas, kurios priklausytų šiam nepilnamečiui iš tėvo[19]. Taip pat neatrodo, kad šalys būtų galėjusios pasirinkti Austrijos teisę kaip ginčijamoms išlaikymo prievolėms taikytiną teisę[20].

45. Todėl manau, kad, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, pirmasis prejudicinis klausimas turi būti analizuojamas šiuo tikslu taikant kitus aiškinimo būdus nei pažodinis aiškinimas.

46. Taip pat nemanau, kad pakanka išanalizuoti 2007 m. Hagos protokolo kolizines normas, nesiejant jų su Reglamento Nr. 4/2009 jurisdikcijos normomis. Būtent pastarosios normos nustato, kurios valstybės teismas ar teismai turi jurisdikciją nagrinėti konkrečią bylą. Todėl jurisdikcijos taisyklės netiesiogiai nustato teismo vietos teisę, kaip tai suprantama pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį.

b) Sisteminis aiškinimas

1) 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies taikymo sritis atsižvelgiant į kitas šio protokolo normas

47. Atsižvelgiant į šios išvados 39–42 punktuose pateiktas pastabas reikia pažymėti, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies turinyje nėra jokios informacijos, kuri leistų vienareikšmiškai nustatyti, kokiais atvejais gali būti taikoma ši nuostata. Ši informacija gaunama tik išanalizavus 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį ir atsižvelgus į kitas šio protokolo ir Reglamento Nr. 4/2009 nuostatas.

48. Viena vertus, 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis netaikoma, jeigu kreditorius pateikia reikalavimą dėl išlaikymo išmokų skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisme. Tokios situacijos patenka į 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 3 dalies taikymo sritį. Kita vertus, jeigu byla dėl išlaikymo iškeliama kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismuose, teismo vietos teisė yra kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, taigi pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 1 dalį – teisė, kuri yra iš esmės taikytina išlaikymo prievolėms. Tokiais atvejais nekalbama apie subsidiarų teismo vietos teisės taikymą pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį.

49. Tai reiškia, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies taikymo sritis yra gana siaura. Ši nuostata gali būti taikoma, jeigu byla dėl išlaikymo prievolės yra nagrinėjama kitos valstybės, o ne tos, kurioje nuolatinę gyvenamąją vietą turi skolininkas, teisme (nes tada taikoma 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 3 dalis), arba tos, kurioje nuolatinę gyvenamąją vietą turi kreditorius (tokiu atveju 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies taikymas būtų netikslingas, nes teismo vietos teisė yra kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos teisė).

18 Taip pat norėčiau pažymėti, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad 2015 m. gegužės 18 d. kreditorius iškėlė bylą Austrijos teisme dėl išlaikymo išmokų, nors jo nuolatinė gyvenamoji vieta šioje valstybėje buvo nuo 2015 m. gegužės 28 d. Todėl nėra aišku, kokiu pagrindu Austrijos teismas pripažino turintis tarptautinę jurisdikciją nagrinėti bylą. Tačiau ši aplinkybė turi ribotą reikšmę šiai bylai, nes kreditorius tik 2016 m. gegužės 18 d., taigi, jau pasikeitus nuolatinei gyvenamajai vietai, išplėtė savo reikalavimą, įtraukdamas atgaline data išlaikymo išmokas, su kuriomis yra susiję abu prejudiciniai klausimai. Todėl, jei kreditorius iškeltų atskirą bylą dėl išlaikymo išmokų atgaline data, Austrijos teismai kaip kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teismai neabejotinai turėtų jurisdikciją nagrinėti šią bylą pagal Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio a punktą.

19 Žr. šios išvados 58 ir 59 punktus, kuriuose trumpai aptariami 2007 m. Hagos protokole numatyti kolizinių normų siejamieji veiksniai, kuriais remiantis nustatoma išlaikymo prievolėms taikytina teisė.

20 Žr. šios išvados 60 punktą, kuriame kalbama apie 2007 m. Hagos protokolo kolizines normas, pagal kurias galima pasirinkti išlaikymo prievolei taikytiną teisę.

2) Reglamento Nr. 4/2009 jurisdikcijos normų siejamieji veiksniai

50. Bylose dėl išlaikymo prievolių tarptautinę teismų jurisdikciją nustato jurisdikcijos normos, įtvirtintos Reglamente Nr. 4/2009.

51. Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio a ir b punktuose numatyta atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismo arba teismų jurisdikcija, neatsižvelgiant į tai, ar atsakovas kreditorius, ar skolininkas, ir kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos teismų jurisdikcija. Šių valstybių teisminės institucijos gali geriausiai įvertinti kreditoriaus poreikius ir skolininko išteklius, kaip to reikalaujama 2007 m. Hagos protokolo 14 straipsnyje.

52. Be tų valstybių, kuriose yra vienos iš išlaikymo prievolės šalių nuolatinė gyvenamoji vieta, teismų, Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio c ir d punktuose numatyta galimybė bylas, susijusias su išlaikymo prievolėmis, nagrinėti teismuose, kurie pagal jų buveinės valstybės narės teisės aktus turi jurisdikciją nagrinėti atitinkamai su asmens statusu ir su tėvų pareigomis susijusias bylas, „jei kartu keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe“ [21].

53. Reglamento Nr. 4/2009 7 straipsnyje numatyta, kad galutinę jurisdikciją turi tos valstybės, su kuria „ginčas yra glaudžiai susijęs“, teismai, nes pagal šio reglamento 3, 4, 5 ir 6 straipsnius jurisdikcijos neturi joks kitas valstybės narės teismas. Reglamento Nr. 4/2009 16 konstatuojamojoje dalyje paaiškinama, kad ryšys, kurio reikalaujama pagal Reglamento Nr. 4/2009 7 straipsnį, gali egzistuoti ir tuomet, kai viena iš šalių turi šio teismo valstybės pilietybę. Panašus sprendimas numatytas ir Reglamento Nr. 4/2009 6 straipsnyje. Jei jurisdikcijos pagal šio reglamento 3, 4 ir 5 straipsnius neturi nė vienas valstybės narės teismas ir nė vienas valstybės, Lugano konvencijos šalies, kuri nėra valstybė narė, teismas neturi jurisdikcijos pagal šią konvenciją, ją turi tos valstybės, kurios piliečiai yra abi šalys, teismai.

54. Žinoma, pagal Reglamentą Nr. 4/2009 šalys gali pasirinkti teismą, kompetentingą nagrinėti bylas dėl išlaikymo prievolių. Tačiau pagal Reglamento Nr. 4/2009 4 straipsnio 1 dalį šis pasirinkimas yra ribotas ir iš esmės susijęs su tų valstybių narių, kurios yra tam tikru būdu susijusios su kreditoriumi arba skolininku, teismu arba teismais.

55. Tuo atveju, jei šalys pasirenka teismą, nekyla nuogąstavimų, kad pagal šio teismo buveinės valstybėje galiojančias kolizines normas bus taikoma teisė, kurios taikymo viena iš šalių negalėjo tikėtis. Kadangi skolininkas ir kreditorius susitaria suteikti jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas konkrečiam teismui, jie kartu sutinka su tuo, kad gali būti taikoma ta teisė, kuri yra nurodyta kaip taikytina teisė pagal šio teismo buveinės valstybėje galiojančias kolizines normas. Tas pats argumentas gali būti taikomas kalbant apie Reglamento Nr. 4/2009 5 straipsnį, kuris susijęs su jurisdikcija, kylančia iš atsakovo atvykimo į teismą ir jo dalyvavimo procese.

21 Jurisdikcija šiose bylose nustatoma pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243). Kalbant apie asmens statusą (santuokos nutraukimas, separacija ir santuokos pripažinimas negaliojančia), pažymėtina, kad, kaip matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 3 straipsnio 1 dalies a punkto, teismo jurisdikcija nustatoma pagal kriterijus, kuriuos taikant svarbiausia yra sutuoktinių arba vieno iš jų dabartinė arba ankstesnė gyvenamoji vieta; pagal šio reglamento 12 konstatuojamąją dalį su tėvų pareigomis susijusiose bylose jurisdikcijos normos suformuluotos kuo labiau atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Žr. 2015 m. liepos 16 d. Sprendimą *A* (C-184/14, EU:C:2015:479, 37 punktas). Todėl siejamieji jurisdikcijos veiksniai, kuriais grindžiama tarptautinė teismų jurisdikcija bylose dėl santuokos nutraukimo, separacijos, santuokos pripažinimo negaliojančia ir tėvų pareigų, atspindi prielaidą, kad jurisdikcija priklauso tos valstybės, kuri yra kaip nors susijusi su šalių gyvenimo situacija, teismams.

56. Todėl manau, jog Reglamento Nr. 4/2009 jurisdikcijos normos grindžiama prielaida, kad tarp išlaikymo išmokų, su kuriomis susijusi ši byla, ir valstybės, kurios teismas turi jurisdikciją nagrinėti šią bylą, yra ryšys. Šis ryšys turi būti bent jau tiek glaudus, kad leistų abiem išlaikymo prievolės šalims numatyti, kuriuose iš valstybės narės teismų gali būti keliamos bylos dėl šių išmokų [22].

57. Tai reiškia, kad dėl Reglamento Nr. 4/2009 jurisdikcijos taisyklių teismo vietos teisė, kuri gali būti taikoma pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį, yra tos valstybės, kuri yra tam tikru būdu susijusi su išlaikymo prievole, kurios įvykdymo reikalaujama konkrečioje byloje, teisė.

3) 2007 m. Hagos protokolo kolizinių normų siejamieji veiksniai

58. Pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 1 dalies nuostatas išlaikymo prievolėms iš esmės taikytina kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Ši teisė yra glaudžiai susijusi su išlaikymo prievole, nes ja visų pirma atsižvelgiama į kreditoriaus gyvenimo sąlygas toje vietoje, kur išlaikymo išmokos yra skirtos jo poreikiams tenkinti. Taip pat pritariu Vokietijos vyriausybės pozicijai, pagal kurią sąsają tarp taikytinos teisės ir situacijos, iš kurios kyla kreditoriaus teisė į išlaikymo išmokas, rodo ir 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 2 dalis. Kadangi kreditorius keičia nuolatinę gyvenamąją vietą, taip pat keičiasi veiksniai, turintys įtakos jo poreikiams, kuriuos turi tenkinti išlaikymo išmoka. Dėl 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 2 dalies į šių veiksnių pasikeitimą atsižvelgiama nustatant išlaikymo prievolei taikytiną teisę.

59. Panašią išvadą lemia 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 3 ir 4 dalių analizė, nes jose atitinkamai numatyta, kad taikytina skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos teisė ir bendros kreditoriaus ir skolininko pilietybės valstybės teisė (pilietybės siejamasis veiksnys). Valstybė, kurioje yra skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta, yra susijusi su išlaikymo prievolės šalių gyvenimo situacija bent tiek, kiek tai yra susiję su skolininko galimybe patenkinti kreditoriaus poreikius. Savo ruožtu bendros šalių pilietybės valstybės teisė, apie kurią kalbama 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 4 dalyje, neturi būti susijusi su esama šalių gyvenimo situacija. Vis dėlto ji nurodoma kaip taikytina teisė remiantis tam tikra pastovia aplinkybe, kuri paprastai yra žinoma abiem išlaikymo prievolės šalims ir kuri nurodo sąsają su jų šeimine padėtimi.

60. Be to, taikytinos teisės pasirinkimas pagal 2007 m. Hagos protokolo 8 straipsnį yra apribotas valstybių, kurios yra kaip nors susijusios su išlaikymo prievolės šalių šeimine padėtimi, teisės [23]. Tačiau pasirinkus taikytiną teisę nekyla nuogąstavimų, kad taikytina bus ta teisė, kurios taikymo šalys negalėjo numatyti. Todėl, pasirinkus taikytiną teisę, šis ryšys neturi būti toks stiprus kaip tas, kuriuo yra grindžiamos 2007 m. Hagos protokolo 3 ir 4 straipsnių kolizinės normos.

22 A. Bonomi pranešimo 60 punkte paaiškinta, kad taikant *legis fori* bylą nagrinėjantis teismas gali taikyti geriausiai jam žinomą teisę, o tai, kreditoriaus požiūriu, reiškia galimybę greičiau ir pigiau gauti teismo sprendimus. Tačiau, kaip pažymėjo Komisija, šios pastabos susijusios ne su pačiu *lex fori* taikymo pagrindimu, o su nuolatinės gyvenamosios vietos siejamojo veiksnio viršenybe prieš bendros šalių pilietybės siejamąjį veiksnį. Teismo vietos teisė turi viršenybę prieš šalių bendros pilietybės valstybės teisę dar ir todėl, kad, kaip pažymima doktrinoje, ji geriau atspindi išlaikymo prievolės šalių gyvenimo sąlygas. Žr. L. Walker „Maintenance and Child Support in Private International Law“, Oxford – Portland, Hart Publishing 2015, p. 81.

23 Tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo byloje, taikytinos teisės pasirinkimui tikriausiai ir taip trukdytų 2007 m. Hagos protokolo 8 straipsnio 3 dalis, pagal kurį teisės neleidžiama pasirinkti „jaunesnių nei 18 metų <...> asmenų <...> išlaikymo prievolėms“. Galimybė pasirinkti teismo vietos teisę kaip taikytiną teisę konkrečios bylos tikslais, numatyta 2007 m. Hagos protokolo 7 straipsnyje, yra ribojama Reglamento Nr. 4/2009 normų, pagal kurias yra nustatomos institucijos, turinčios jurisdikciją nagrinėti konkrečią bylą. Beje, pažymėtina, kad, remiantis Reglamento Nr. 4/2009 5 straipsniu, jurisdikciją gali turėti kiekvienos valstybės narės teismas, jeigu atsakovas dalyvauja procese šiame teisme. Neaišku, kokių pasekmių koliziniu požiūriu sukelia toks jurisdikcijos suteikimas valstybės narės teismui, jeigu šios valstybės narės teisė vėliau būtų taikoma pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad tokiomis aplinkybėmis kaip pagrindinėje byloje, jei atsakovas dalyvautų procese ir vėliau pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį būtų taikoma teismo vietos teisė, tam tikru požiūriu tai prieštarautų draudimui pasirinkti taikytiną teisę, įtvirtintam šio protokolo 8 straipsnio 3 dalyje.

61. Sistemiškai aiškinant 2007 m. Hagos protokolo kolizines normas, galima daryti išvadą, kad, kaip ir Reglamento Nr. 4/2009 jurisdikcijos normos, minėtos normos yra pagrįstos prielaida, kad išlaikymo prievolei taikytina teisė turi būti nustatoma kaip taikytina teisė remiantis aplinkybėmis, kurios tam tikru būdu yra susijusios su faktine situacija, su kuria yra susijusi išlaikymo išmoka, taip, kad šios teisės taikymas galėtų būti nuspėjamas išlaikymo prievolės šalims.

c) Teleologinis aiškinimas

62. Dabar reikia atsakyti į klausimą, ar valstybės, kuri yra iš esmės nesusijusi su faktine situacija, su kuria siejama išlaikymo prievolė, teisės taikymas neprieštarauja jurisdikcijos normų ir kolizinių normų, susijusių su išlaikymo prievolėmis, tikslui.

1) Veiksmingo teisingumo sistemos veikimo palengvinimas kaip Reglamento Nr. 4/2009 jurisdikcijos normų tikslas

63. Atsižvelgiant į Reglamento Nr. 4/2009 15 konstatuojamąją dalį, šio reglamento jurisdikcijos normų tikslas buvo pritaikyti Briuselio sistemos normas taip, kad jomis būtų užtikrinamas išlaikymo kreditorių interesų gynimas ir skatinamas tinkamas teisingumo vykdymas Europos Sąjungoje.

64. Sprendime *Sanders ir Huber*[24] Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę patikslinti, kad veiksmingo teisingumo vykdymo tikslą reikėtų suprasti ne tik kaip siekį kuo racionaliau organizuoti teismų sistemą, bet ir kaip siekį atsižvelgiant į proceso šalių (nesvarbu, ar tai būtų atsakovas, ar ieškovas) interesą visų pirma lengviau kreiptis į teismą ir galėti numatyti jurisdikciją.

65. Dar aiškiau šiuo klausimu nuomonę išreiškė generalinis advokatas N. Jääskinen išvados dalyje, kurią Teisingumo Teismas nurodė minėtoje sprendimo ištraukoje. Generalinis advokatas nurodė, kad, siekiant atsižvelgti į bylos šalių interesus, reikia, kad būtų užtikrinamas jurisdikcijos nuspėjamumas, nustatant glaudų ryšį tarp teismo ir ginčo[25].

66. Ryšio tarp bylos dėl išlaikymo prievolės faktinių aplinkybių ir jurisdikcijos nustatymo buvimo būtinybę Teisingumo Teismas netiesiogiai nurodė ir Sprendime *A*[26]. Siekdamas nustatyti, ar reikalavimą dėl išlaikymo prievolės, susijusios su vaiku, turėtų nagrinėti valstybės narės teismas, nagrinėjantis bylą dėl šio vaiko tėvų gyvenimo skyrium (separacijos) arba gyvenimo tvarkos, ar kitos valstybės narės teismas, kuris nagrinėja bylą dėl tėvų pareigų šiam vaikui, Teisingumo Teismas pasisakė už antrąjį variantą. Kaip vieną iš tokios savo pozicijos priežasčių Teisingumo Teismas nurodė, kad būtent teismui, nagrinėjančiam bylą dėl tėvų pareigų nepilnamečiui, yra geriausiai žinomos aplinkybės, kurios yra svarbios vertinant jo reikalavimą dėl išlaikymo išmokų[27].

67. Jurisdikcijos normos, nustatytos Reglamente Nr. 4/2009, taip pat atsižvelgiant į išvadas, padarytas pateikiant teleologinį aiškinimą, atrodo, grindžiamos prielaida, kad bylą dėl išlaikymo išmokų turi nagrinėti tos valstybės, su kuria konkreti byla turi tokį ryšį, kuris leistų užtikrinti, kad tarptautinė jurisdikcija bus nuspėjama išlaikymo prievolės šalims, teismas ar teismai.

24 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimas (C-400/13 ir C-408/13, EU:C:2014:2461, 29 punktas).

25 Generalinio advokato N. Jääskinen išvada byloje *Sanders ir Huber* (C-400/13 ir C-408/13, EU:C:2014:2171, 69 punktas).

26 2015 m. liepos 16 d. sprendimas (C-184/14, EU:C:2015:479).

27 2015 m. liepos 16 d. Sprendimas *A* (C-184/14, EU:C:2015:479, 44 punktas).

2) 2007 m. Hagos protokolo kolizinių normų tikslas

68. Vienas iš pagrindinių kolizinių normų tikslų – užtikrinti konkrečioms faktinėms aplinkybėms taikytinos teisės nuspėjamumą. Šios normos gali pasiekti šį tikslą visų pirma tada, kai konkrečios valstybės narės teisė yra nustatoma kaip taikytina atsižvelgiant į aplinkybes, kurios yra tam tikru aspektu susijusios su faktine situacija.

69. Vis dėlto 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio pavadinimas nepalieka abejonių dėl šios nuostatos vaidmens protokolo kolizinių normų sistemoje. Šios nuostatos pavadinimas „Tam tikriems kreditoriams palankios specialios taisyklės“. Ji taikoma tik tam tikroms išlaikymo prievolėms [28], įskaitant tas, kurių iš tėvų reikalaujama jų vaikų naudai. Taigi 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio tikslas neabejotinai buvo užtikrinti kai kurių kreditorių galimybę išsireikalauti išlaikymo išmokas, nors tai ir nenumatyta pagal teisę, kuri yra iš esmės taikytina vertinant šias išmokas.

70. Vis dėlto tam tikros 2007 m. Hagos protokolo nuostatos rodo siekį išsaugoti išlaikymo prievolės šalių interesų pusiausvyrą. Nors šios nuostatos iš esmės nesusijusios su išlaikymo išmokomis, kurių iš tėvų reikalaujama vaikų naudai, vis dėlto jos taikomos kitiems privilegijuotiems kreditoriams, apie kuriuos kalbama 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 1 dalyje. 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies aiškinimas, kurį patvirtins Teisingumo Teismas, bus susijęs ir su šiais atvejais. Todėl nemanau, kad aiškinant protokolo 4 straipsnio 2 dalį reikia turėti omenyje tik pagrindinės bylos kontekstą.

71. Pavyzdžiui, 2007 m. Hagos protokolo 6 straipsnyje skolininkui leidžiama ginčyti kreditoriaus reikalavimą, jei išlaikymo prievolė nėra numatyta pagal skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę ir šalių pilietybės valstybės teisę, jei jų pilietybė nesiskiria. 2007 m. Hagos protokolo 8 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad šalių nurodyta teisė netaikoma, jei taikant ją kuri nors šalis susidurtų su akivaizdžiai neteisingomis ar nepagrįstomis pasekmėmis, nebent šalys teisės nurodymo metu buvo apie jas informuotos ir apie jas žinojo.

72. Todėl nemanau, kad 2007 m. Hagos protokolas pagrįstas prielaida, kad bet kuriuo atveju išlaikymo kreditorius turėtų būti privilegijuotas skolininko nenaudai, neatsižvelgiant į šio veiksmo pasekmes. Taip pat Komisijos pozicija neatrodo pagrįsta, atsižvelgiant į teleologinį aiškinimą.

d) Istorinis aiškinimas

73. Argumentus, kurie patvirtina, kad tarp gyvenimo situacijos ir jai taikytinos teisės yra būtinas ryšys, taip pat patvirtina Reglamento Nr. 4/2009 teisėkūros darbai.

74. Vienas iš tikslų, kurio buvo siekiama rengiant Reglamentą Nr. 4/2009, buvo ne tik supaprastinti piliečių gyvenimą ir užtikrinti veiksmingą išlaikymo išmokų išieškojimo užtikrinimą, bet ir padidinti teisinį saugumą [29]. Buvo laikomasi nuomonės, kad kolizinės teisės normos turėtų būti suformuluotos taip, kad teismai priimtų sprendimus pagal materialinės teisės nuostatas, kurios turi „glaudžiausią ryšį su byla“, o ne „[taikant įstatymą], [ne]pakankamai susijus[į] su konkrečia šeim[ine] situacija“ [30].

75. Ši prielaida atspindėta Reglamento Nr. 4/2009 projekte, kuris beveik iki pat teisėkūros darbų pabaigos apėmė kolizines normas, susijusias su konkrečios faktinės situacijos ir valstybės, kurios teisė yra taikytina vertinant šią situaciją, glaudaus ryšio idėja [31].

28 Žr. 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 1 dalies a–c punktus.

29 Reglamento Nr. 4/2009 projekto aiškinamasis memorandumas (nurodytas 10 išnašoje) 1.2.2 punktas, p. 5.

30 Reglamento Nr. 4/2009 projekto aiškinamasis memorandumas, 1.2.2 punktas, p. 6.

31 Toliau nenagrinėdamas kolizinių normų, kurios turėjo būti numatytos reglamente, tolesnio likimo, priminsiu tik Reglamento Nr. 4/2009 projekto 13 straipsnio 3 dalį. Šioje nuostatoje buvo numatyta subsidiariai taikyti tos valstybės, kuri yra glaudžiai susijusi su išlaikymo prievole, teisę, jeigu kreditorius pagal teisę, kuri yra nustatyta kaip taikytina teisė pagal likusias kolizines normas, negalėjo išsireikalauti išlaikymo išmokų iš skolininko.

76. Tiesa, galiausiai buvo atsisakyta kolizines normas įtraukti į patį Reglamentą Nr. 4/2009 ir nuspręsta jas suvienodinti tarptautine konvencija. Vis dėlto nemanau, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas nukrypo nuo pirminių prielaidų ir nusprendė įtraukti 2007 m. Hagos protokolą į Sąjungos kolizinių teisės normų sistemą, nors Protokolas ir yra pagrįstas prielaida, kad tarp faktinių aplinkybių, iš kurių kyla kreditoriaus teisė į išlaikymą, ir valstybės, kurios teisė taikytina, būtinai turi būti ryšys. Priešingai, Sąjungos teisės aktų leidėjas manė, kad 2007 m. Hagos protokolas atitinka šiuos lūkesčius. Šios išvados 22 punkte paaiškinau, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė pasirinkti tarptautinę sutartį, buvo susijusi su sunkumais derantis ir priimant reglamentą, kuris apimtų kolizines normas, susijusias su išlaikymo prievolėmis.

e) Išvada dėl pirmojo klausimo

77. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, turėdamas omenyje netinkamą rezultatą, gautą pateikiant pažodinį aiškinimą, ir atsižvelgdamas į vienareikšmes išvadas, gautas pateikiant sisteminį aiškinimą (jį patvirtina istorinis aiškinimas), kurių nepaneigia teleologinis aiškinimas, manau, kad 2007 m. Hagos protokolo kolizinės normos pagrįstos prielaida, kad teisė, taikytina vertinant išlaikymo išmokas, turi būti tos valstybės, kuri yra susijusi su faktine situacija, su kuria yra susijusios šios išmokos, teisė, bent tiek, kad kreditorius ir skolininkas galėtų tikėtis, kad ši teisė bus taikoma kaip išlaikymo prievolei taikytina teisė.

78. Kadangi 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalyje numatytas subsidiarus teismo vietos valstybės teisės taikymas, tai turi būti teisė tos valstybės, kuri yra susijusi su faktine situacija arba, jeigu tai yra išlaikymo išmokos už praėjusį laikotarpį, kurių reikalaujama pasikeitus kreditoriaus nuolatinei gyvenamajai vietai, kuri buvo susijusi su faktine situacija, kuria remdamasis kreditorius kildina savo teisę į išlaikymo išmokas. Tai gali būti tos valstybės, kurios teismai turėjo jurisdikciją nagrinėti bylas dėl išlaikymo išmokų tuo laikotarpiu, su kuriuo šios išmokos yra susijusios, teisė.

79. Kadangi taikytinos teisės nustatymas, apibrėžiant ją kaip „teismo vietos teisę“, tiesiogiai nelemia šios teisės ryšio su konkrečia faktine situacija, tokio ryšio būtinybė kyla iš galimų taikyti Reglamento Nr. 4/2009 jurisdikcijos normų. Kaip jau minėta, šios galimos taikyti normos grindžiamos prielaida, jog bylas dėl išlaikymo išmokų nagrinėja tos valstybės, su kuria šios išmokos yra susijusios, teismai.

80. Taigi, pirma, taikytina ta teisė, kuri yra labiausiai susijusi su gyvenimo situacija, kuriai esant išlaikymo išmokos turėjo patenkinti kreditoriaus poreikius. Ji taip pat tiksliausiai atspindi aplinkybes, kurios yra svarbios išlaikymo prievolės kontekstui, visų pirma kreditoriaus gyvenimo sąlygas ir joms esant susiformavusius kreditoriaus poreikius, paties skolininko galimybes arba apskritai šios prievolės šalių šeiminę padėtį. Iš esmės reikalavimo dėl išlaikymo išmokų už praėjusį laikotarpį pagrįstumas turi būti vertinamas retrospektyviai, atsižvelgiant į aplinkybes, buvusias tuo metu, kai išlaikymo išmokos turėjo patenkinti kreditoriaus poreikius. Tačiau ar taip yra iš tiesų, galiausiai lemia išlaikymo prievolei taikytina teisė ir procesinės nuostatos, kurios yra privalomos pagal teismo buveinės vietos teisę.

81. Antra, dėl to kolizinės normos pasiekia savo esminį tikslą užtikrinti konkrečioms faktinėms aplinkybėms taikytinos teisės nuspėjamumą.

82. Atsižvelgdamas į tai, turėdamas omenyje savo siūlymą performuluoti pirmąjį prejudicinį klausimą, siūlau Teisingumo Teismui į šį klausimą atsakyti taip: 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad, kai kreditorius reikalauja išlaikymo išmokų iš skolininko atgaline data, taikoma teismo vietos teisė, jeigu: 1) šis kreditorius bylą dėl išlaikymo išmokų iškėlė kitoje valstybėje nei ta, kurioje yra skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta; 2) kreditorius negali gauti išlaikymo išmokų iš skolininko pagal savo nuolatinės gyvenamosios vietos teisę, kuri yra nustatyta kaip taikytina teisė

pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 1 ir 2 dalis; 3) teismo vietos teisė yra tos valstybės, kurios teismai turėjo jurisdikciją nagrinėti bylą dėl išlaikymo išmokų tuo laikotarpiu, su kuriuo yra susijusios šios išmokos, teisė. Šias aplinkybes turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

D. Dėl antrojo klausimo

83. Pateikdamas antrąjį prejudicinį klausimą, kuris suformuluotas tuo atveju, jeigu Teisingumo Teismas neigiamai atsakytų į pirmąjį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, kaip aiškinti 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies nuostatas, kiek jose nurodyta, kad byloje taikoma teismo vietos teisė, jei kreditorius „neturi galimybės gauti iš skolininko išlaikymo išmokas taikant 3 straipsnyje nurodytą teisę“.

84. Toliau pateikiami argumentai gali būti reikšmingi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, jeigu Teisingumo Teismas atsakytų į antrąjį prejudicinį klausimą.

85. Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad, atsižvelgiant į Vokietijos teisę, iš esmės neleidžiama reikalauti išlaikymo už laikotarpį iki kreipimosi į teismą su reikalavimu dėl išlaikymo išmokų. Šios taisyklės išimtys išdėstytos BGB 1613 straipsnyje. Atsižvelgiant į 1 dalį, šioms išimtims priskiriamos situacijos, kai skolininko paprašoma pateikti informaciją apie savo pajamas ir turtą, siekiant išieškoti išlaikymo išmokas, skolininkas delsia sumokėti arba ginčas dėl išlaikymo išmokos yra sustabdytas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo klausimu paaiškina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas išlaikymo reikalavimas iš tikrųjų egzistuoja, tačiau kreditorius nepateikė skolininkui reikalavimo, dėl kurio skolininkas delsia vykdyti savo įsipareigojimus.

86. Vokietijos vyriausybė ir Komisija, remdamosi A. Bonomi pranešimu, šiuo klausimu sutaria ir palaiko platų galimybės išsireikalauti išlaikymą nebuvimo sąlygos aiškinimą pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį.

87. A. Bonomi pranešimo 61 punkte paaiškinta, kad frazė „neturi galimybės gauti iš skolininko išlaikymo išmokas“ apima ne tik tuos atvejus, kai pagal iš esmės taikytiną teisę visai nenumatytos išlaikymo išmokos, bet ir atvejus, kai šių išmokų išsireikalavimo galimybės nebuvimą lemia teisės aktų reikalavimų neįvykdymas. Šiame pranešime tai parodo pavyzdys, kai nurodoma nuostata, kurioje numatyta, kad išlaikymo prievolė išnyksta, kai vaikui sukanka 18 metų.

88. Reikėtų pažymėti, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis atitinka 1973 m. Hagos konvencijos nuostatas [32]. Šios konvencijos 6 straipsnyje taip pat buvo leidžiama taikyti *legis fori*, jeigu kreditorius negalėjo išsireikalauti išlaikymo išmokų iš skolininko remdamasis kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos teise arba abiem šalims bendros pilietybės valstybės teise.

89. 2007 m. Hagos protokolo motyvuose buvo nurodyta 1973 m. Hagos konvencija. Todėl šios konvencijos nuostatos bent tam tikru mastu turėjo būti įkvėpimo šaltinis rengiant 2007 m. Hagos protokolo nuostatas.

32 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės (*elektroninė konvencijos teksto versija prieinama: https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=86*, toliau – 1973 m. Hagos konvencija).

90. M. Verwilghen parengto aiškinamojo pranešimo dėl 1973 m. Hagos konvencijos[33] 145 punkte buvo nurodyta, kad pagal šios konvencijos 6 straipsnį neįvykdžius vienos iš taikytinoje teisėje numatytų sąlygų leidžiama taikyti teismo vietos valstybės teisę. Kartu su šia bendra pastaba buvo pateiktas pavyzdys, susijęs su taikytinos teisės reglamentavimu, kuriame nenumatyta įvaikinimo šalių tarpusavio išlaikymo pareiga, jeigu įvaikintasis nenutraukia ryšių su biologine šeima.

91. A. Bonomi pranešime ir M. Verwilghen pranešime bendrai sutariama, kad teisės akto sąlygos, nuo kurios priklauso galimybė sėkmingai reikalauti išlaikymo išmokų iš skolininko, neįvykdymas leidžia vertinant išlaikymo prievolę taikyti *legis fori*.

92. Be to, platus sąlygos „neturi galimybės gauti iš skolininko išlaikymo išmokas“ aiškinimas atspindi 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies *ratio legis* užkirsti kelią situacijoms, kai kreditorius, priklausantis vienai ši šios nuostatos 1 dalyje nurodytų kategorijų, negautų pragyvenimo lėšų.

93. Pagrindinėje byloje galimybės išsireikalauti išlaikymo išmokas nebuvimą pagal Vokietijos teisę lemia tai, kad kreditorius nesiėmė konkretaus veiksmo, kuris yra teisės akte nustatyta sąlyga norint reikalauti šių išmokų atgaline data. Vis dėlto nėra pagrindo teigti, kad 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis netaikoma kreditoriaus neveikimo atvejams, kad tam tikra prasme būtų baudžiama už konkrečių kreditoriaus veiksmų stoką pagal išlaikymo prievolei iš esmės taikytiną teisę.

94. Be to, 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies sąlygos, susijusios su galimybės gauti išlaikymą nebuvimu, plataus aiškinimo pripažinimą būtų sunku laikyti pernelyg didelių privilegijų suteikimo kreditoriui išraiška. Ši pozicija grindžiama dviem argumentais.

95. Pirma, abiejų šalių interesų pusiausvyrą šiuo tikslu galima išlaikyti dėl 2007 m. Hagos protokolo 6 straipsnio. Ši nuostata leidžia ginčyti kreditoriaus reikalavimą, jeigu įpareigojimas, nesusijęs su prievole vaikų naudai, kylančia iš tėvų ir vaikų santykių[34], „nėra numatyta[s]“ nei pagal skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos teisę, nei pagal šalių bendros pilietybės valstybės teisę, jei jų pilietybė ta pati. Nors ši nuostata suformuluota kategoriškai ir, atrodo, yra susijusi tik su tais atvejais, kai išlaikymo prievolė „nėra numatyta“, A. Bonomi pranešimo 108 punkte paaiškinta, kad šią sąlygą reikia suprasti taip pat kaip tą, kuri kyla iš 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies. Aiškinant 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalies sąlygą plačiai, taip pat reikėtų aiškinti ir šio protokolo 6 straipsnio sąlygą.

96. Antra, galimybę plačiai aiškinti sąlygą, susijusią su galimybės reikalauti išlaikymo išmokų iš skolininko nebuvimu, taip pat riboja mano siūlomas atsakymas į pirmąjį prejudicinį klausimą. Kreditoriaus veiksmai, dėl kurių atsirastų konkrečios valstybės teismo ar teismų jurisdikcija, kad vėliau šios valstybės teisė būtų taikytina pagal 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalį, nelems norimo rezultato, jeigu tai nebuvo teismas ar teismai, kurie iki tol turėjo jurisdikciją nagrinėti konkrečią bylą.

97. Atsižvelgdamas į pirmiau pateiktus svarstymus siūlau Teisingumo Teismui, jeigu jis pateiktų atsakymą į antrąjį prejudicinį klausimą, į šį klausimą atsakyti taip: 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad šios nuostatos frazė „neturi galimybės gauti <…> išlaikymo išmokas“ taip pat yra susijusi su situacija, kai pagal ankstesnės gyvenamosios vietos teisę išlaikymo reikalavimo atgaline data negalima pareikšti vien dėl to, kad neįvykdytos tam tikros teisės aktuose nustatytos sąlygos, kaip antai BGB 1613 straipsnio 1 dalies sąlyga.

33 M. Verwilghen, *Rapport explicatif sur les Conventions-Obligations alimentaires de 1973, Actes et documents de la Douzième session de la Conférence de La Haye* (1972), IV t., Obligations alimentaires, p. 384–465, taip pat skelbiama elektroninė versija (prancūzų ir anglų kalbomis) adresu https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=2946.

34 2007 m. Hagos protokolo 6 straipsnis netaikomas sutuoktinių, buvusių sutuoktinių arba negaliojančia pripažintos santuokos šalių išlaikymo prievolėms. Vis dėlto savita teisė ginčyti, suteikiama šių rūšių prievolių šalims, reglamentuota 2007 m. Hagos protokolo 5 straipsnyje.

VI. Išvada

98. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolo dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės, kuris pridedamas prie 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimo 2009/941/EB, 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad teismo vietos teisė taikoma tuo atveju, kai kreditorius reikalauja išlaikymo išmokų iš skolininko atgaline data, jei: 1) šis kreditorius bylą dėl išlaikymo išmokų iškėlė kitoje valstybėje nei ta, kurioje yra skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta; 2) kreditorius negali gauti išlaikymo išmokų iš skolininko pagal savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, kuri pagal 2007 m. Hagos protokolo 3 straipsnio 1 ir 2 dalis nustatyta kaip taikytina teisė; 3) teismo vietos teisė yra tos valstybės, kurios teismai turėjo jurisdikciją nagrinėti bylą dėl išlaikymo išmokų tuo laikotarpiu, su kuriuo šios išmokos yra susijusios, teisė. Šias aplinkybes turi nustatyti nacionalinis teismas.

2. 2007 m. Hagos protokolo 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje esanti frazė „neturi galimybės gauti <…> išlaikymo išmokas“ taip pat yra susijusi su situacija, kai pagal ankstesnės gyvenamosios vietos teisę išlaikymo reikalavimo atgaline data negalima pareikšti vien dėl to, kad neįvykdytos tam tikros teisės aktuose nustatytos sąlygos.